

เพลง “ลีเบรา เม” หายไปไหน?

ข้อมูลจาก [facebook เพลงวัด by Lazarus Music](#)

เพลง Libera me คือเพลงอะไร?

Libera me (Domine, de morte eterna...) เป็นเพลงที่นิยมใช้ในพิธีปลงศพช่วงการส่งวิญญาณและอำลาผู้ล่วงลับครั้งสุดท้าย ลักษณะของเพลงนี้เป็นเพลงร้องรับ (คล้ายกับบทรับสั้นในทำวัตรแต่ยาวกว่า) มีท่อน "Tremens factus sum" กับ "Dies illa" เป็นท่อนก่อนท่อนแรก และท่อนก่อนท่อนที่สามเป็น “Requiem aeternam” แทนที่บทถวายพระเกียรติ (Gloria Patri)

<p>Libera me, Domine, de morte <u>aeterna</u>. In die illa tremenda: *Quando caeli movendi sunt et terra; *Dum veneris iudicare saeculum per ignem.</p> <p>** Tremens factus sum ego, et timeo, dum discussio venerit, atque ventura ira. * Quando caeli movendi sunt et terra.</p> <p>** Dies illa, dies irae, calamitatis et miseriae, <u>dies magna et amara valde</u>. * Dum veneris iudicare saeculum per ignem.</p> <p>** Requiem aeternam dona eis, Domine, et lux perpetua luceat eis. Libera me.....<u>per ignem</u>.</p>	<p>ข้าแต่องค์พระผู้เป็นเจ้า โปรดทรงช่วยข้าพเจ้าให้รอดพ้นจาก ความตายนิรันดร ในวันน่ากลัววันนั้น *เมื่อท้องฟ้าและแผ่นดินจะหวั่นไหว *ขณะที่พระองค์จะเสด็จมาทรงใช้ไฟเผาผลาญพิภพกษานโลก</p> <p>**ข้าพเจ้าสั่นกลัว เมื่อการพิพากษาคดีและพระพิโรธจะมาถึง *เมื่อท้องฟ้าและแผ่นดินจะหวั่นไหว</p> <p>**วันนั้นเป็นวันแห่งพระพิโรธ วันแห่งหายนะและความน่าสงสาร เป็นวันยิ่งใหญ่และขมขื่นยิ่ง *ขณะที่พระองค์จะเสด็จมาทรงใช้ไฟเผาผลาญพิภพกษานโลก</p> <p>**ข้าแต่องค์พระผู้เป็นเจ้า โปรดประทานการพักผ่อนนิรันดรแก่ พวกเขาเถิด และขอให้แสงสว่างนิรันดรฉายแสงแก่เขา</p>
--	--

เนื้อเพลง Libera me (ฉบับที่ใช้ร้องในประเทศไทย) และคำแปลโดยคุณพ่อทศไนย์ คมกฤส เมื่อกล่าวถึงเพลงนี้แล้ว ก็คงต้องกล่าวถึงอีกเพลงหนึ่งด้วยเพราะมีลักษณะเนื้อหาใกล้เคียงกันนั่นคือเพลง “Dies Irae” (วันแห่งพระพิโรธ) ซึ่งเคยเป็นบทเสริมในมิสซาปลงศพและวันระลึกถึงผู้ล่วงลับก่อนการปฏิรูปพิธีกรรม

<ol style="list-style-type: none">1. Dies irae, dies illa, solvet saeculum in favilla: teste David cum Sibylla.2. Quantus tremor est futurus, quando iudex est venturus, cuncta stricte discussurus.3. Tuba mirum spargens sonum, per sepulchra regionum, coget omnes ante thronum.4. Mors stupebit et natura, cum resurget creatura, iudicanti responsura.	<ol style="list-style-type: none">1. วันนั้นเป็นวันแห่งพระพิโรธ โลกจะสลายเป็นเถ้าถ่าน ดังที่ดา วิดและซีบิลลาทำนายไว้2. ความกลัวจะยิ่งใหญ่สักเท่าใด เมื่อพระตุลาการจะมาพิจารณา ทุกสิ่งอย่างเคร่งครัด3. แตรส่งเสียงกึกก้อง ดังไปทั่วหลุมศพทุกแห่งหน รวบรวมทุก คนมาอยู่เฉพาะพระบัลลังก์4. ความตายและธรรมชาติจะประหลาดใจ เมื่อสิ่งสร้างจะลุก ขึ้นมาตอบแก่พระตุลาการ
--	--

เนื้อเพลง Dies Irae เฉพาะ 4 ข้อแรก และคำแปลโดยคุณพ่อทศไนย์ คมกฤส

เอกสารว่าด้วยเรื่องพิธีกรรมของสังคายนาวาติกันครั้งที่สองกล่าวเกี่ยวกับการปรับปรุงพิธีปลงศพว่า “*จารีตพิธีปลงศพ จะต้องแสดงให้เห็นลักษณะธรรมล้ำลึกปัสกาของความตายแบบคริสตชนอย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น*” (SC 81) ดังนั้นนอกจากตัวจารีตเองแล้ว บทเพลงที่อยู่ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของพิธีกรรมก็จำเป็นต้องได้รับการพิจารณาด้วยเช่นกัน

เนื่องจากมีหลายท่านส่งข้อความมาสอบถามผมซึ่งกำลังศึกษาโดยตรงในเรื่องนี้ก็ให้ข้อมูลได้เพียงว่า (ณ เวลาที่เขียนบทความนี้) ยังไม่เห็นเอกสารทางการใดๆ ที่กล่าวโดยตรงว่าห้ามใช้บทเพลงสองบทนี้ในพิธีปลงศพแต่ใน “ระเบียบการขับร้องเพลงในมิสซา” (Ordo Cantus Missae) ที่ออกมาในปี 1972 ได้ตัดบทเสริม “Dies Irae” ออกไป (เช่นเดียวกับในหนังสือมิสซาจารีตโรมันที่ไม่มีบทเสริมนี้แล้ว) ส่วนเพลง Libera me ที่เคยใช้ร้องในช่วงสงฆ์วิญญูณนั้นก็ถูกแทนที่ด้วยเพลง Sub venite พร้อมกับมีเพลงอีกจำนวนหนึ่งให้เลือก

นอกจากนี้หนังสือเพลงทางการทั้งหมดที่ออกมาจากวาติกัน ไม่ว่าจะเป็น Graduale Romanum (1974), Graduale Triplex (1979) แม้แต่ Graduale Simplex ฉบับปี 1975 ซึ่งเป็นฉบับรวมเพลงเก่าๆ ง่ายๆ สำหรับการขับร้องไว้ก็ไม่มีสองเพลงนี้ปรากฏอยู่ และล่าสุดหนังสือ Graduale Novum (2011) ซึ่งเป็นฉบับชำระสำหรับนักวิชาการดนตรีก็ไม่มีสองเพลงนี้ปรากฏอยู่เช่นเดียวกัน

ดังนั้นจึงพอจะอนุมานจากการเทียบเคียงเอกสารได้ว่า ณ ปัจจุบันนี้ไม่มีการใช้ทั้งสองเพลงนี้แล้วในพิธีกรรมสำหรับผู้ล่วงลับ

เหตุผลหลักที่ไม่ใช้เพลง Libera me และ Dies Irae ในมิสซาผู้ล่วงลับ

ต้องทำความเข้าใจก่อนว่าทั้งสองเพลงนี้ไม่ได้ผิดหลักเทววิทยาแต่ประการใด คำสอนเรื่องวันพิพากษาประมวลพร้อมและวันสิ้นโลกยังมีอยู่ นอกจากนี้ทั้งเพลง Dies Irae และ Libera me ก็ยังอยู่ในพิธีกรรมทำวัตร (จะอธิบายในหัวข้อต่อไป)

แต่เหตุผลหลักที่พระศาสนจักรไม่สนับสนุนให้ใช้เพลงเหล่านี้ในพิธีปลงศพเพราะเนื้อหาของทั้งสองเพลงนี้ไม่สอดคล้องกับพิธีกรรมที่เน้นย้ำให้เห็น “ลักษณะธรรมล้ำลึกปัสกาของความตายแบบคริสตชน” เนื้อหาของสองเพลงนี้เป็นบทภาวนาที่บุคคลหนึ่งร้องขอพระเมตตาจากพระเจ้าในวันสุดท้าย (วันพิพากษา) แต่เมื่อนำมาใช้ร้องในพิธีปลงศพจึงทำให้สัตบุรุษเข้าใจผิดว่าเรากำลังร้องเพลงในนามผู้ล่วงลับเพื่อขอไม่ให้เขาตกนรก ให้พ้นจากพระพิโรธของพระเจ้า ฯลฯ ซึ่ง ณ เวลานั้นเรากำลัง “ทำกิจปลงศพตามธรรมเนียมคริสตชน” การแสดงออกที่เหมาะสมน่าจะเป็นการภาวนาวอนขอพระเมตตา แสดงความหวังในการกลับคืนชีพ การแสดงความวางใจ หรือแม้แต่การบรรเทาใจญาติพี่น้องที่กำลังทุกข์โศก

ทั้งสองเพลงไม่ได้หายไปไหน แค่ออกให้ถูกที่

ปัจจุบันนี้ เพลง Dies Irae เป็นเพลงเลือกในทำวัตรภาคบทอ่าน ทำวัตรเช้าและทำวัตรเย็นสำหรับสัปดาห์สุดท้ายของปีพิธีกรรม

เพลง Libera me ยังคงอยู่ในพิธีกรรมทำวัตรสำหรับผู้ตาย บทกอธิบของทำวัตรบ่ายสำหรับผู้ตายนั้นเริ่มต้นด้วยวลี “Libera me” (Domine, de viis inferni...) แต่ข้อความตามมาแตกต่างกันจากบท Libera me ที่เราเคยได้ยินกัน ซึ่งบทเพลงในหนังสือ Graduale ก็ใช้ข้อความนี้

เพลง Libera me ในหนังสือ Graduale (1974) เนื้อร้องและทำนองไม่เหมือนกับที่ใช้ขับร้องในเมืองไทย ส่วนข้อความบท Libera me (Domine de morte aeterna) ซึ่งเราคนไทยคุ้นเคยมากกว่าก็ยังมีอยู่โดยให้สวดแทนบทที่อรั้งก่อนหน้าในกรณีที่สวดทำวัตรระหว่างวันครบทั้งสามบท

เหตุผลที่เพลงเหล่านี้ยังอยู่ในทำวัตรเพราะมีคุณค่าด้านจิตใจ ข้อความจากบทเสริม Dies Irae ใช้แทนคำภาวนาเพื่อให้ตนเองไม่ตกอยู่ในการพิพากษา (แม้จะเป็น Negative Theology ก็ตาม) ซึ่งในบริบทของสัปดาห์สุดท้ายของปีพิธีกรรมนั้นก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับวาระสุดท้ายและวันสิ้นพิภพอยู่แล้ว การนำข้อความเหล่านี้มาเป็นคำภาวนาขอให้พ้นจากเหตุการณ์อันน่ากลัวนั้นจึงไม่ขัดกับคำสอนของพระศาสนจักรแต่อย่างใดแม้คำที่ใช้จะดูรุนแรงไปสักนิด

สถานการณ์ในประเทศไทย

เราคริสตชนไทยใช้เพลง Libera me มานานมาก (ตั้งแต่ผมจำความได้ก็ร้องเพลงนี้เป็นแล้ว ร้องเพลงนี้เป็นก่อนเพลงตามตุมเสียอีก) และทำนองของเพลงเกรโกเรียนชุดมิสซาผู้ล่วงลับเป็นเป็นเพลงชุดที่มีความไพเราะมากที่สุดชุดหนึ่ง เพลง Libera me ก็เป็นอีกเพลงหนึ่งที่ไพเราะ ขวนให้ผู้ฟังรู้สึกสงบจากโหมตทำนองที่ใช้ และสิ่งที่ปฏิเสธไม่ได้คือความ “ขลัง” ของภาษาละตินที่คริสตชนไทยส่วนมากยังรักอยู่

นอกจากนี้ต้องยอมรับว่าเราไม่เข้าใจความหมายของคำภาษาละตินทั้งหมดทำให้ไม่รู้สึกว่าเนื้อหาเพลงนี้น่ากลัว แต่เพราะชอบท่วงทำนองและความขลังของเพลง ยิ่งมาอยู่ในพิธีกรรมผู้ล่วงลับด้วยแล้ว คงปฏิเสธไม่ได้ว่าจะรู้สึกขลังมากยิ่งขึ้นกว่าเดิมอีก

อย่างไรก็ดีเพื่อดำเนินตามแนวทางของพระศาสนจักรสากล เราอาจจะต้องยอมปรับเปลี่ยนความคิด และเปิดใจให้กว้างสักหน่อย ผมเชื่อว่าคริสตชนไทยหลายคนรักเพลงนี้ (รวมถึงตัวผมด้วย) เราอาจจะต้องยอมปรับเปลี่ยนสัคนิด ดำเนินตามแนวทางที่พระศาสนจักรส่วนกลางให้ อย่าลืมนะว่าพระศาสนจักรไม่ได้ห้ามร้องเพลงภาษาละติน ตรงกันข้ามพระศาสนจักรยืนยันว่า “เพลงเกรโกเรียนเป็นเพลงที่เหมาะสมที่สุดสำหรับพิธีกรรมจารีตโรมัน” (เทียบ SC 116) เพลงอื่นๆ อย่างเรควิแอม (Requiem) หรือ ลุกซ์ เอเตรนา (Lux aeterna) ซึ่งมีความหมายที่ดีก็ยังคงใช้ร้องได้ตามปกติ หรือแม้แต่เพลงอื่นๆ อย่าง ปาเตร์ นอสเตร์ (Pater Noster) ซัลเว เรยีนา (Salve Regina) ฯลฯ ก็น่าจะเป็นเพลงที่ติดปากคริสตชนไทยเช่นกัน

ตามความเห็นส่วนตัวหากอยากจรรักษาเพลงละติน (โดยเฉพาะเพลง Libera me ทำนองดั้งเดิมนี้) ไว้จริงๆ ก็อาจจะร้องเพลงนี้ตอนสวดภาวนาเพื่อผู้ตายก็ได้ โดยอาจจะรวมเป็นกลุ่มเฉพาะที่รักภาษาละตินมาภาวนาร่วมกันแล้วขับร้องเพลงนี้ก่อนที่จะสวดบทภาวนาปิดและขับร้องเพลงแม่พระตามรูปแบบของการทำวัตรระหว่างวัน

สรุป

1. ในสังคายนาวาติกันครั้งที่สองมีการปรับปรุงพิธีกรรม และเน้นส่วนของการปรับปรุงพิธีปลงศพว่า “จารีตพิธีปลงศพ จะต้องแสดงให้เห็นลักษณะธรรมล้ำลึกปัสกาของความตายแบบคริสตชนอย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น” (SC 81)
2. ในส่วนของบทเพลงนั้น หนังสือเพลงทางการที่ทางวาติกันออกมามีชื่อว่า “ระเบียบการขับร้องเพลงในมิสซา” (Ordo Cantus Missae, 1972) คือหนังสือ “Graduale Romanum” (ปี 1974)
3. หนังสือเพลงเล่มนี้ไม่ปรากฏเพลง Libera me ฉบับที่ขับร้องกันในประเทศไทย (เพลง Libera me ฉบับที่ขับร้องในประเทศไทยอยู่ในหนังสือ Liber Usualis ซึ่งมีพิมพ์หลายครั้ง) แม้แต่ในหนังสือ “Graduale Simplex” ฉบับแก้ไขปี 1975 ก็ไม่มีเพลงนี้รวมอยู่ในพิธีปลงศพ
4. อย่างไรก็ตามในหนังสือ Graduale Romanum (1974) มีเพลง “Libera me” อยู่ในเพลงเลือกของพิธีปลงศพแต่เป็นคนละเพลงกับที่ขับร้องในเมืองไทย (แค่ชื่อเพลงเหมือนกัน)
5. Libera me ฉบับที่ใช้ขับร้องในเมืองไทย (และในหลายๆ ประเทศ) จึงเป็นลักษณะเดียวกันกับบท Dies Irae คือ พระศาสนจักรไม่สนับสนุนให้ใช้อีกต่อไปเนื่องจากไม่สอดคล้องกับพิธีกรรมสำหรับผู้ล่วงลับในปัจจุบันที่เน้นย้ำเรื่องความหวังในการกลับคืนชีพ
6. ในหนังสือพิธีปลงศพสำหรับคริสตชนภาษาไทย (ฉบับปี 2017) ข้อ 88 ระบุให้ขับบทลำนำซึ่งยังไม่มีทำนองในภาษาไทย ระหว่างที่รอคณะกรรมการที่เกี่ยวข้องแนะนำเพลงที่เหมาะสม ขอเสนอบางเพลงเพื่อใช้ในช่วงอำนวยการผู้ล่วงลับฯ นี้ เช่น - เพลงภาษาละติน (หนังสือพิธีปลงศพภาษาไทยนำข้อความมาจากบทเพลงภาษาละตินเหล่านี้): Sub venite (เพลงหลัก), Rogamuste Domine, Antequem nascerer, Credo quod Redemptor, Qui Lazarum, **Libera me** <<<คนละเพลงกับที่ขับร้องในเมืองไทย - เพลงภาษาไทย: โปรดรับวิญญาณ (อ.ประจงกิจ), โปรดนำวิญญาณ (ไม่ระบุผู้แต่ง) ก็ได้

บุญธรรม์ สุขสว่าง 9 สิงหาคม 2017 สถาบัน Kreuzberg, บอนน์